

Landbrugets CO2-afgift: For lav, for sen, for lidt, for dyrt.

Den ”grønne trepartsaftale” sælger klimasagen for (fjerne) inddømmelser vedr. arealanvendelse.

24. juni 2024 blev den såkaldte ”grønne trepartsaftale” indgået mellem Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri, KL, Danmarks Naturfredningsforening, Fødevarerforbundet NNF og Dansk Metal. Aftalen blev af parterne benævnt ”historisk” og det må på den ene side anerkendes, at den – på langt sigt - KAN give betydelige forbedringer for vandmiljø, natur og biodiversitet. Men på den anden side er aftalen - her og nu -, hvad angår sit egentlige emne - en CO2-afgift for landbruget – nok historisk, men det er historisk uambitiøs og ineffektiv.

Aftalens indhold.

Landbruget er den sektor, som suverænt bidrager mest til udslippet af drivhusgasser. I dag står det for 34 pct. af udledningerne i Danmark og udledningerne er som bekendt ikke faldet i mere end 10 år. Der er altså godt grund til at få indført incitamenter til nedbringelse heraf. Det er i Den ”grønne trepartsaftale” nu udmøntet i, at der BLIVER indført en CO2-afgift på landbrugets biologiske processer.

I aftaleteksten fylder CO2-afgiften i sig selv 3 sider ud af 43. Måske i en erkendelse af, at klimadelen af aftalen ikke ligefrem fremstår som nogen ”kioskbasket”, har man undervejs i forhandlingsforløbet udvidet forhandlingsfeltet til også at omfatte arealanvendelse, reduktion af landbrugets kvælstofudslip og naturbevarelse.

Hovedelementer i denne del af aftalen handler om støtte til at plante skov på 250.000 hektar landbrugsjord frem mod 2045, til at udtage 140.000 hektar lavbundslande frem mod 2030 samt støtte til jordopkøb med henblik på at reducere udledning af kvælstof. Til finansiering af indsatserne indføres en fond på 40 milliarder kroner.

Afgift for lav, for sen og med for lille effekt.

Der indføres altså nu en afgift på udledning af drivhusgasser fra landbrugets biologiske processer. Nominelt starter afgiften på 300 kroner i 2030 og ender på 750 i 2035, men med et bundfradrag på 60 procent ender afgiften reelt på netto 120 kroner pr. ton CO2 fra 2030 og 300 kr. i 2035. Desuden indføres en lille afgift på udslip fra lavbundslande fra

Det er på den ene side positivt, at der endelig sættes en pris på udledningerne fra landbruget. MEN: Afgiften er på den anden side – nok så væsentligt – alt **for lav**. Den er lavere end for alle andre brancher, navnlig industrien, og lavere end selv det mindst ambitiøse afgiftsforslag fra det såkaldte ”Svarerudvalg”.

Hertil kommer, at afgiften kommer alt **for sent**. Den træder først i kraft i kraft (med den lave sats) om seks år i 2030 og det tager 11 år, før den er fuldt indført. Hermed kommer afgiften selvsagt ikke til at bidrage til opfyldelsen af 2030 – målet.

Med så lav afgiftssats vil effekten af afgiften være alt **for lille**. Det økonomiske incitament til at reducere udledning af drivhusgasser fra dyrehold vil være relativt ringe og dermed vil klimaeffekten af afgiften være tilsvarende begrænset. Ifølge regeringens beregninger vil afgiften i 2030 bidrage til en reduktion af CO₂ – udslippet med 0,4 tons, hvilket i sig selv er uhyre lidt og kun lidt over 20 pct. af den samlede manko i året.

Ikke forureneren, men alle andre, som betaler.

Endelig er aftalen **for dyr**.

Med den ”Grønne trepartsaftale” frikøbes landbruget for byrden med at reducere sin store forurening med drivhusgasser, idet afgiftsprovenuet tilbageføres som tilskud til klimaløsninger i landbruget + at aftalen herudover rummer yderligere tilskudsordninger hertil. Hermed den groteske situation, at forureneren ikke alene IKKE betaler for (noget af) sin forurening, men tværtimod betales for at nedbringe den.

Landbruget modtager i forvejen årligt omkring 12 mia. kr. i direkte og indirekte subsidier. Det er hermed på ingen måde urimeligt at kræve at man til gengæld selv bidrager til grøn omstilling.

Videre indebærer landbrugets lille bidrag til at nedbringe CO₂ – forureningen, at opgaven hermed og udgifter hertil overvæltes på andre. Det kommer fx til udtryk i den ”Grønne trepartsaftale” i, at det er statskassen, der skal betale de 52,7 mia. kroner til aftalen, som skal nedbringe landbrugets klimaaftryk med 1,8 millioner ton CO₂ i 2030.

Aftalen er således ikke blot for billig for landbruget, men hermed også for dyr for samfundet.

Ringt incitament til omstilling af landbrug.

Et yderligere problem i aftalen er, at den går helt og aldeles uden om de nødvendige strukturelle løsninger på forureningsproblemerne i landbruget. Årsagen til det stor

bidrag af drivhusgasser fra landbruget (og det store kvælstofudslip) er ligetil. De mange køer og grise i dansk landbrug: En bestand på 11 mio. svin og 1½ mio. køer plus en stor eksport heraf.

For klimaet og miljøet skyld bør dansk landbrug blive mindre animalsk. Dvs. at en del af løsningen på landbrugets CO₂ – produktion – og kvælstofudslip- er at omlægge fra den industrielle animalske husdyrproduktion til plantebaseret fødevarerproduktion,

Men ”den grønne trepartsaftale” indeholder ikke nævneværdige tiltag til at fremme en sådan omstilling, snarere tværtimod. For det første giver selve **afgiftens størrelse** i sig selv ringe tilskyndelse til at omstille produktionen væk fra det animalske. Og hertil kommer for det andet, at det meget store bundfradrag gives pr. dyr. Dvs. at hvis en landmand reducerer sin dyreproduktion, reduceres fradraget. Der er således intet incitament i **bundfradraget** til at omlægge væk fra dyreproduktion. Og endelig gives tværtimod for det tredje mere støtte til dyreproduktion, idet trepartsaftalen vil indføre en slagtepræmie for grise og give mere støtte til fodertilsætning til køer.

Aftalen vedr. ”arealanvendelse”.

Et umiddelbart mere positiv ambition i aftalen er planen om at udtage en masse landbrugsjord til skov, enge og natur. Hertil opretter staten en ”grøn arealfond” på 40 mia. kr.

Der opstilles det mål, at ialt 390.000 hektar udtages til skov og natur, heraf 140 ha lavbundsjord, inkl. randarealer, frem til 2027 og 250.000 ha yderligere skov, heraf 100.000 urørt skov, frem til 2045. Der er dog for det første i et omfang tale om gammel vin på nye flasker. Således var udtagning af 100.000 ha lavbundsjord allerede indeholdt i ”Aftale om grøn omstilling for landbruget” fra 2021 og også en stærk udvidet skovrejsning har længe været et politisk mål.

Problemet med begge dele har imidlertid været, at selvom der politisk er blevet afsat midler hertil, har bestræbelserne på udtagning af lavbundsjord og rejsning af ny skov indtil nu ikke har rykket for alvor. Hovedproblemet har været, at man har satset på frivillige aftaler med landbruget, som imidlertid ikke har virket = ikke er blevet efterlevet af landmændene. Fx blev i 2004 aftalt – mod kompensation - at udlægge 30.000 ha frivillige randzoner. Der blev kun udlagt 750 ha.

Dette princip om frivillighed videreføres imidlertid desværre i ”Den grønne trepartsaftale” på trods af flere årtiers dårlige erfaringer hermed, når det gælder landbruget. Man indfører godt nok fra 2028 en CO₂ – afgift på udledninger fra kulstofholdige lavbundsjord, men den er på sølle symbolske 40 kr. pr. ton. Og der

nævnes i ”Grøn trepartsaftale også muligheden for ekspropriation, men det understreges som ren ”undtagelse”. Aftalen om ændret arealanvendelse rummer således ikke for alvor virkemidler og krav, der sikrer at udtagningen under alle omstændigheder faktisk kommer til at ske og forudsætter derfor i hovedsagen stadig landmændenes frivillige medvirken.

Diplomatisk sagt må der pga fortsættelsen af frivillighedsprincippet siges at være ganske stor usikkerhed om, hvorvidt og i hvilket omfang udtagningen af lavbundslande realiseres?

Denne tvivl forstærkes af, at regeringen i beregningerne bag den grønne trepartsaftale har lagt en pris for jorden til grund, som kun er det halve af den nuværende gennemsnitspris. Det betyder enten, at det til jordkøb afsatte beløb er alt for lille eller, at der reelt for de afsatte penge kun kan erhverves det halve af det areal, som aftalen ellers angiveligt opererer med. Tvivlen herom forstærkes, når man betænker, at aftalen ikke rummer nogen klare redskaber til at forhindre, at landbruget udnytter det omfattende statslige jordopkøb til at presse jordpriserne yderligere op.

Dette er ganske alvorligt, fordi Danmark i 2027 skal opfylde EU's vandramme direktivs krav om god miljøtilstand i fjorde og kystnære farvande, hvilket som bekendt på ingen måde er opfyldt i dag. Udtagning af landbrugsareal omkring disse farvande er nøglen til løsning, da det er udvasket gødning med kvælstof fra markerne her, som er årsag til iltsvind og fiskedød. Selv hvis aftalen realiseres, erkendes det heri, at dette ikke vil blive opfyldt i 2027 og hertil kommer tvivlen og usikkerheden om, hvorvidt aftalen på dette punkt faktisk gennemføres, jf. de dårlige erfaringer.

Klima solgt for langsigtede miljøindrømmelser.

Danmarks Naturfredningsforening var i de grønne trepartsforhandlinger eneste fuldgyldige repræsentant for klimaet, miljøets og naturen. DN har dermed også et væsentligt ansvar for at legitimere resultatet af forhandlingerne.

Det må på den ene side anerkendes, at DN – hvis aftalens tekst står for pålydende – har opnået væsentlige indrømmelser for natur og vandmiljø. Men allerede her melder tvivl og indvendinger sig: Der er notorisk tale om en meget lang tidshorisont, meget kan ske – og blive ændret – politisk inden og navnlig er det et åbent spørgsmål, hvorvidt der kan regnes med landbrugets helt afgørende frivillige medvirken og hvorvidt der overhovedet er afsat penge nok til de nødvendige jordkøb? Er aftaledelen om arealanvendelse i bedste tilfælde ”fugle på taget” eller endnu værre: Er DN hoppet på en limpind?

Den ”fugl i hånden” som den grønne trepartsaftale til gengæld indeholder er afgiftsdelen. Men landbrugets CO₂ – afgift er som skildret foran på den anden side for lav, for sen, for ineffektiv og for dyr.

Har Danmarks Naturfredningsforening her og nu solgt klimaet for at få ændret arealanvendelse med i aftalen, så fjern og usikker som denne end måtte være?